

EN VIGÍLIES DEL XVII CONGRÉS¹

Lev Trotski

20 de gener de 1934

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “En vísperas del Decimoséptimo Congreso”, en, *Escritos*, Tomo V, volumen 2, Editorial Pluma, Bogota, 1976, pp. 337-346.

El proper congrés del partit governant en la Unió Soviètica es convoca perquè done la seua aprovació a la direcció política, al pla econòmic i al treball de la Comintern, d'acord amb fórmules ja preparades per endavant. No obstant, aquestes tres qüestions tan relacionades entre si plantegen una quantitat de candents interrogants que el congrés no pot i no vol respondre, no perquè aqueixes qüestions entren en conflicte amb els interessos de l'estat obrer sinó perquè la seua sola enunciació és incompatible amb els interessos de la burocràcia dominant.

En primer lloc, per què s'ha trigat tres anys i vuit mesos per a convocar el congrés ordinari del partit? Entre 1903 i 1907, quan regnaven les pitjors condicions de lluita clandestina i en l'exili, es reuniren quatre congressos: a Brussel·les-Londres, en Ginebra, a Estocolm i novament a Londres. Els anys de reacció i de declinació total del partit en aqueix moment interromperen la successió regular de congressos. Tan sols en 1912 es reuní a Praga una conferència bolxevic, equivalent a un congrés per la seua importància. Tot just començà a ressorgir el moviment revolucionari (1912-1914) esclatà la guerra.

A l'abril de 1917 es convocà una conferència partidària, també aquesta vegada tan rellevant com un congrés. Quatre mesos després, a l'agost de 1917, sota condicions de semilegalitat, es reuní el VI Congrés del partit, que assentà les premisses polítiques de la Insurrecció d'Octubre. Vuit mesos després es convocà un nou congrés partidari per a resoldre les diferències sobre Brest-Litovsk. Els cinc congressos següents es reuniren amb intervals regulars d'un any, i cada un d'ells marcà un moment important en el desenvolupament del partit i de la política soviètica. Cada congrés estigué precedit d'una discussió que es portà a terme amb plena llibertat.

Així es funcionava abans de la mort de Lenin i de la declaració de guerra contra el “trotskisme”. Ja el XIII Congrés i el XIV es portaren a terme amb gran demora, provocada per les maniobres burocràtiques a esquenes de les masses. En contra del que manaven els estatuts partidaris, el XV Congrés es convocà més de dos anys després que el XIV; calia aixafar l'oposició. En la tardor de 1927 el Comitè Central decidí (encara que els estatuts no podien acordar-li aqueix dret) convocar cada dos anys els futurs congressos. Aquesta resolució no

es prengué sense friccions internes dins del propi aparell; era difícil explicar obertament per què es privava el Partit Bolxevic, el partit governant, d'un dret de què gaudí quan estava en la clandestinitat revolucionària: el dret de controlar el seu aparell i donar-li instruccions per al futur. No obstant, el XVI Congrés (juny de 1930) es reuní tan sols dos anys i mig després del XV (gener de 1928), contravenint, així, també, els nous estatuts. Finalment, entre el XVI Congrés i el XVII transcorreran tres anys i dos terços. Durant aqueixos vint mesos en què el Comitè Central ha dirigit per usurpació, no sols de fet sinó també segons la lletra dels estatuts, no s'alçà ni una veu de protesta en el partit. Es degué a dues raons: 1) ningú creu que el congrés de l'aparell servisca per a canviar res en l'activitat del grup dominant; 2) si algú, en la seua simplicitat, tractés de protestar, seria immediatament expulsat del partit. En la porga que ha precedit al congrés s'ha expulsat per pecats menors desenes de milers de persones. Així com en el període clàssic del bolxevisme els congressos anaven precedits d'una discussió que durava diverses setmanes, l'actual congrés ha estat precedit per una porga burocràtica que ha durat mig any. Sota aquestes condicions, el congrés no serà més que una cridanera mascarada de la burocràcia.

Els liberals i els socialdemòcrates sovint fan una analogia molt superficial entre el bolxevisme i el feixisme. El difunt Serrati, exdirigent dels maximalistes italians i comunista els últims anys de la seua vida, em digué en 1924: "Per a vergonya nostra, Mussolini aprengué dels bolxevics més que nosaltres." No cal explicar que els objectius dels dos principals corrents mundials són irreconciliables: un vol perpetuar la decadent societat capitalista per mitjà del domini policíac universal, un altre vol liquidar les classes i els estats amb els mètodes de la dictadura revolucionària alliberant així la societat i el ésser humà. Però els enemics mortals sovint intercanvien les armes en el transcurs del combat. És un fet que si en la seua lluita pel poder els feixistes aprengueren molt dels bolxevics, en l'últim període la burocràcia soviètica s'ha familiaritzat amb molts trets del feixisme victoriós, en primer lloc alliberant-se del control del partit i implantant-hi el culte al líder.

És impossible llegir la premsa soviètica sense sentir embaràs i a vegades vergonya; en cada columna, en cada article, en cada telegrama i informe d'una reunió es rendeix honors i lloes al "líder" amb les mateixes expressions immutables i universalment obligatòries. Fins i tot un periodista com Louis Fischer, que no és molt crític respecte a la burocràcia soviètica, hagué d'assenyalar com resulten d'insofribles aquests panegírics estandarditzats.

És absolutament evident la relació entre la deïficació del líder i els líders (als dirigents locals se'ls deïfica dins dels límits d'un territori determinat) i la violació dels estatuts, l'abolició de la crítica a la direcció, la convocatòria dels congressos a intervals arbitraris, després de porgues més arbitràries encara. El conjunt d'aquests fenòmens significa la liquidació del partit com a entitat

política activa que controla, tria i renova el seu aparell. La primera pregunta que sorgeix abans de la convocatòria del congrés és: on i per què ha desaparegut el Partit Bolxevic?

El desenvolupament social en general, i la dictadura proletària en particular, no s'ajusten a un procés i normes purament racionals. És ingenu dir que l'estat soviètic no és una dictadura del proletariat simplement perquè *aqueixa determinada* forma de dictadura no es correspon amb les nostres concepcions *a priori*. Però tan inadmissible com jutjar la realitat d'acord amb normes ideals, i no menys perillós, és convertir la realitat soviètica en una norma ideal. El fracàs històric de la Comintern es deu fonamentalment a què proclamà com a imperatiu categòric l'estat soviètic, o més precisament la burocràcia soviètica. Mentre, tant el proletariat internacional com la burocràcia soviètica necessiten urgentment una crítica marxista lliure, sense obstacles.

L'aspror de la dictadura està determinada per la necessitat de suprimir la resistència de les classes dominants ja derrocades i minar les seues arrels econòmiques. Però segons la teoria oficial aquesta tasca bàsica de l'estat obrer ja està realitzada en les qüestions fonamentals. El Segon Pla Quinquennal no farà més que completar-la. La XVII Conferència del partit ja ha decidit (resolució que ara repeteixen contínuament) que la tasca del Segon Pla Quinquennal no és només la "liquidació dels elements capitalistes i de les classes en general" sinó també "la liquidació total de les causes que provoquen les diferències i explotació de classes". En les condicions que crearà el Segon Pla Quinquennal el poder estatal ja no tindrà res a fer. Per descomptat, la lluita contra els enemics externs exigirà també en una societat socialista una poderosa organització militar, però de cap mode una coerció governamental interna ni un règim de dictadura de classe. Quan desapareixen les causes també ho fan les conseqüències.

En realitat, cap dels governants de l'URSS creu en aqueixa perspectiva. El Segon Pla Quinquennal, que calcula la liquidació total i absoluta de les diferències de classe, no preveu mitigar la coerció governamental ni reduir el pressupost de la GPU. La burocràcia governant no es prepara per a abandonar les seues posicions de comandament; al contrari, les reforça amb noves garanties materials. La coerció, inclús dins dels marcs formals del partit, és més dura que durant la Guerra Civil. A més, en tots els discursos i articles oficials es planteja la perspectiva d'intensificar els mètodes de la dictadura. L'evident diferència entre la perspectiva econòmica i la política demostra irrefutablement que la burocràcia dominant no sap com fer perquè ambdós extrems es troben teòricament.

És cert que els joves teòrics soviètics han intentat presentar les coses de tal manera que sembla que el creixement socialista del país i la liquidació de les

classes estan portant, davant dels nostres propis ulls, a la mitigació i el debilitament de les funcions purament estatals. Alguns els han cregut. Louis Fischer, en una de les seues no molt afortunades incursions pel regne de la teoria, ha tractat de presentar la fusió del Comissariat de Comerç amb els sindicats com el començament de la liquidació de l'estat. En realitat, es tracta només de la fusió de dos aparells burocràtics. Els nous estatuts del partit, que seran ratificats pel XVII Congrés, plantegen un gir decisiu cap a la fusió de l'estat i del partit (però com?) amb el reemplaçament formal i definitiu del partit i dels soviets de masses pel simple aparell burocràtic. No es tracta de la "dissolució" de l'estat en el sentit que li dóna Engels al terme sinó, per contra, de la seua major concentració burocràtica. No sorprèn que els governants hagen renyit severament els descurats teòrics joves per intentar treure conclusions polítiques de la "liquidació de les classes".

La dissolució del partit en el sentit *socialista* de la paraula pressuposa la liquidació de la política en general i, per tant, també de la coerció estatal, i significa apropar-se a un tipus de societat anarquista, de cap mode a un règim burocràtic. És açò el que succeeix en realitat? En l'URSS "la política" ha desaparegut només per a les masses. Tota la política està monopolitzada, centralitzada, personalitzada. Seria molt ingenu pensar que la causa de la constant "deïficació" del líder està en el mal gust personal i l'obsequència oficial. Aquesta explicació purament psicològica no explica res. En realitat, la deïficació del líder és un element necessari de l'actual règim polític de l'URSS. Atès que als obrers se'ls nega la possibilitat de elegir i dirigir el seu aparell, cal una altra instància per a resoldre els problemes estatals. Cal dirimir des de dalt els desacords que se susciten dins de la burocràcia incontrolada, i només ho pot fer el líder, que no és més que la personificació de l'aparell.

Però si ara no es tracta de la dissolució de l'estat sinó de la seua intensificació, ha d'haver-hi profundes contradiccions socials que originen aquest procés. On hem de buscar-les?

Radek, polemitzant en 1932 amb l'autor d'aquestes línies en les columnes de *Das Berliner Tageblatt*, ens explicava amb la seua acostumada lleugeresa que el socialisme no significa més que la nacionalització dels mitjans de producció i distribució; si els fills dels obrers no tenen llet suficient cal atribuir-ho a l'escassetat de vaques i no a l'absència del socialisme. Malgrat la seua captivadora simplicitat, aquesta teoria és radicalment falsa. El socialisme no pressuposa únicament la nacionalització dels mitjans de producció sinó també la capacitat d'aquests per a satisfer totes les necessitats humanes. Precisament per açò els pioners afirmaren que la societat socialista només és possible amb un determinat nivell de desenvolupament de les forces productives.

És cert que els socialdemòcrates tragueren d'aquesta proposició la conclusió reaccionària de què el proletariat rus no havia de prendre el poder. També arribaren a aquesta conclusió respecte a l'Alemanya de 1918 i, a través dels oficials de Noske, li la imposaren per la força a Karl Liebknecht i a Rosa Luxemburg. Però les conclusions de la socialdemocràcia no són menys falses que les de Radek. La teoria de Kautsky, Otto Bauer, Léon Blum i altres suposa una evolució summament harmoniosa de les formes socials; quan arriben a la necessària maduresa, les forces productives inviten els Senyors Dirigents Socialistes a prendre el poder. Tot succeeix dins dels marcs de la democràcia, molt còmodament per a tots els protagonistes. Però en realitat la principal característica del desenvolupament històric és la constant ruptura de l'equilibri entre les forces productives i la política, dins de les pròpies forces productives (per exemple entre la indústria i l'agricultura), entre el pes social de la burgesia i el del proletariat, entre la força potencial del proletariat i la força real del partit, etcètera. Les contradictòries condicions històriques *obligaren* el proletariat rus a ser el primer en prendre el poder, encara que des del punt de vista dels "sensibles" càlculs socialistes hauria estat infinitament més avantatjós que ho hagués fet abans el proletariat dels Estats Units, Anglaterra o Alemanya. No obstant, si el proletariat rus hagués obeït els menxevics i no hagués pres el poder en 1917 i nacionalitzat els mitjans de producció, Rússia s'hauria condemnat a patir la mateixa sort que Xina.

No obstant, amb la dictadura del proletariat no desaparegueren les desproporcions del desenvolupament cultural endarrerit i diferent; simplement prengueren formes no cognoscibles. Les forces productives de l'URSS avancen ara en forma nacionalitzada, però encara estan travessant etapes que els països capitalistes avançats superaren ja fa molt, especialment si es calcula sobre una base *per capita*. D'ací sorgeixen, tanmateix la "liquidació de les classes", les contradiccions socials de la societat soviètica i la gran confusió teòrica dels dirigents.

El socialisme, o siga una societat amb producció i distribució harmonioses, pressuposa sempre que tots els xiquets poden prendre llet fins a fartar-se. Si les vaques estan nacionalitzades però el seu nombre és insuficient o les seues mamelles estan seques, encara no hi ha socialisme, perquè la falta de llet provocarà conflictes entre la ciutat i l'aldea, entre els *kolkhozos* [granges col·lectives], els *sovkhazos* [granges estatals] i els camperols individuals, entre els distints sectors del proletariat, entre tots els treballadors i la burocràcia. Precisament aquests aguts i constants conflictes que inevitablement adquireixen caràcter social i, en el seu desenvolupament, un caràcter de classe, exigeixen la poderosa intervenció des de dalt, és a dir la coerció estatal. A vegades veiem com la lluita per la llet porta a la destrucció intencional del ramat, la qual cosa obliga les autoritats governamentals a desnacionalitzar la vaca tornant-la als camperols com a propietat privada. Fa molt poc que el govern es veié forçat, per

les mateixes raons, a transferir els cavalls als camperols perquè els utilitzen en les seues tasques quotidianes. La clau de l'enigma de l'omnipotència burocràtica resideix en aquests simples fets. Afirmem, i no sols a manera de paradoxa, que així com algunes religions antigues, també a causa de la insuficiència de bestiar, es basaven en el bou Apis, la religió de la sobirania burocràtica també es basa en la vaca, no en la que existeix sinó en la que falta.

Per descomptat, el problema no s'esgota en la llet; només comença en la llet i el pa. Les contradiccions travessen tot el sistema de relacions econòmiques i socials. Però aquesta qüestió és massa complicada i exigeix un article especial.

¹ "En vigílies del XVII Congrés", *The Militant*, 10 de febrer de 1934.